

Diplomitõona arvestatav
Tartu, 15 VII 42.
Meerimuse prof.

Diplomitöö
473562

14. juunil 42
77.

Voldemar Siska
stud iur.
matr.nr.16317.

1.13
7802.

R Ö Ö V I M I N E
(Krs § 555)

Tartu
1942.

Lõpetanud ärgusteaduskonna cum laude 21. VII 1942.

S I S U K O R D .

Tsiteeritud ja viidatud allikad	lk.
Lühendid.....	3
SISSEJUHATUS.....	4
RÖÖVIMISE ASEND KEHTIVA KRIMINAALSEADUS- TIKU ERIOSA SÜSTEEMIS.....	8
1. Süütegude klassifikatsioon ja selle kohaldamine kriminaalõiguse dogmas.....	8
2. Röövimine kui varandusevastane süü- tegu Kriminaalseadustiku eriosa süsteemis....	12
RÖÖVIMISE TEOKOOSTISE ANALÜÜS.....	14
1. Legaaldefiniitsioon.....	14
2. Objekt.....	17
3. Objektiivne külg.....	20
4. Subjekt.....	23
5. Subjektiivne külg.....	23
RÖÖVIMISE LIIGID JA VASTAVAD KARISTUSED.....	23
1. Lihtröövimine.....	24
2. Kvalifitseeritud röövimine.....	24

TSITEERITUD JA VIIDATUD
ALLIKAD .LÜHENDID .

Albert Friedrich Berner, Lehrbuch des Deutschen Strafrechtes,
Leipzig 1872.

O.L.v. Hinüber, Strafrecht nach neuestem Stande unter Berücksichtigung des kommenden Rechts, Besonderer Teil, Leipzig 1939 - Hinüber.

Carl Klien, Revision der Grundsätze über das Verbrechen des Diebstahls, Teil I, Nordhausen 1806

Franz v. Liszt, Lehrbuch des Deutschen Strafrechts, Berlin und Leipzig 1919 - Liszt.

Rudolph Sohm, Institutionen, Geschichte und System des römischen Privatrechts, München und Leipzig 1923.

Jacob Grimm, Deutsche Rechtsaltertümer, Band II, Leipzig 1922.

F. Karlson, J. V. Veski, E. Ilus, Õigusteaduse sõnastik, Tartu 1934.

Juriidiline ajakiri "Õigus". Tartu.

Kriminaalseadustik - KrS.

Kriminaalseadustik. Eelkava, Tallinn 1923.

Kriminaalseadustiku Maksmapanemise Seadus.

Seletuskiri.

K. Saarmann ja K. Matto, Kriminaalseadustik, Tallinn 1937.

Ilmar Rebane, Riigikohtu kriminaalosakonna lahendeid, Tallinn 1923.

Strafgesetzbuch - StGB.

Vana Nuhtlusseadus - VNS (Tsiteerimiseks kasustatud G.v.

Glaserapp, Gesetzbuch der Criminal- und Correctionsstrafen, Dorpat 1892.

Riigi Teataja - RT (RT aasta/ nr.)

lk 13³⁰; Eia

S I S S E J U H A T U S .

Kuigi töö on käsitatav omaette väärtusena, mis annab inimese olelule sisu ja eesmärgi, on ta teiselt poolt vahendiks inimese mitmesuguste tarvete rahuldamisel. Sellise vahendina esineb töö tänapäeval organiseeritud töö kujul. Kuna inimene üksikult osutus liiga nõrgaks, hakkas ta arendama koostootsemist teistega, lõi organisatsiooni, mille täiusliku vormina esineb tänapäeva riik. See on organisatsioon mitte ainult kooseluks, vaid ka koostööks, üksikisikule saavutamatu eesmärkide teostamiseks ühise ning samal ajal otstarbekalt jaotatud tööga.

Ent siiski leidub inimesi, kes otsekui asetsevad väljaspool ühiskonda, kes häirivad koostööd seega, et nad oma tarvete rahuldamiseks ei tööta ise kaasa, vaid lihtsalt riisuvad teistelt, mida nad ihaldavad. Need on inimesed, kes ei respektööri mõisteid "minu" ja "sinu".

Siinkohal pole meie ülesanne leida selle nähtuse põhjusi, vaid ainult konstateerigem samuti kui Carl Klien oma enam kui saja aasta eest ilmunud teoses¹: "Der jedem Menschen tief eingepflanzte an sich erlaubte Trieb, seinen äusseren Zustand zu verbessern, artet leicht in unerlaubte Habsucht aus und wird dann dem Eigenthume anderer gefährlich. Unter den mannichfaltigsten Gestalten treten die Handlungen hervor, welche, um jene Leidenschaft zu be-

¹ Carl Klien, Revision der Grundsätze über das Verbrechen des Diebstahls, Teil I, Nordhausen 1806, lk. 1.

friedigen, die Vermögensrechte der Mitbürger beeinträchtigen."

Raskeimaks süüteks isiku varaõiguste (varanduslike õiguste) vastu osutub röövimine, s.o. võõra vallasvara vägivaldne riisumine omastamise sihiga. Varas riisub asja, mille juure ta pääseb takistamatult², murdvaras astub juuba sammu kaugemale, kõrvaldades ülesseatud tõkkes³, röövel aga kasustab oma eesmärgi saavutamiseks teise isiku kallal vägivalda, mis võib seisneda isegi surmamises⁴.

Süütegude raskuse määramine ähvardava karistuse kvaliteedi ning kvantiteedi kaudu on positiivse kriminaalõiguse (kriminaalseaduse) ülesanne, kusjuures seaduseandja samuti kui üldse teatava käitumise karistuse ähvardusel keelatuks tunnistamisel — aga ei saa ignoreerida üldsuse käsitusi mitmesuguste käitumiste ohtlikkusest, häbiväärsusest jne., õigemini: iga õigusnorm, eriti aga kehtiv kriminaalõigus on täiel määral oma ajastu produkt.

Skitseerides röövimise instituudi ajalugu konstateerime siingi lahkumisevaid käsitusi erinevail ajastuil,

² Siinkohal on mõeldud nn. lihtvargust. Takistamatus tähendab seda, et riisumise teostamiseks ei ole tarvis tõsiselt rünnata teisi objekte. Küll aga võivad takistused seisneda olukorras, mistõttu ollakse sunnitud varitsema soodsat momenti.

³ Järelikult esineb siin peale riisutava asja veel teisi objekte, milliste suhtes võiks käitumist käsitada võõra vara tahtliku rikkumisena. Murdvarguse alla kuuluvaks arvatakse tavaliselt mitte ainult sissemurdmine ja lahetimurdmine, vaid ka sissetungimine, s.o. tõketest möödumine kaudu selleks mittemääratud ja ainult suuremate pingutustega kasustatavat teed. Erijuhtumid: sissemurdja või lahetimurdja võib olla hoone resp. mahuti omanik. Vrd. Liszt, lk. 420 j.

⁴ Röövimine on murdvargusest sõna kitsamas mõttes eraldatav süüteo kordasaatmiseks murtava tõkke poolest: siin elav inimene, seal asi.

kõnelemata selle süüteokoostise modifikatsioonidest mitmesuguste rahvaste juures.

Vanas Roomas esines rida süütegusid, millistele reageeriti eraõiguslike vahenditega - nn. privaatdeliktid - s.t. delikti toimepanekust tulenes kahjukannatajale hagiõigus ja nimelt mitte ainult kahju heastamisele tänapäevases mõttes, vaid hagi rahuldamine pidi tähendama ühtlasi ka karistust. Sellesse kategooriasse kuulus ka furtum, milline mõiste haaras varguse, röövimise ja süüdlase kätte usaldatud võõra vallasvara omastamise. Röövimise (rapina) iseseisva mõiste lõi preetor Lucullus'e actio vi bonorum raptorum (a. 66 e.Kr.). Hiljem, Lex Julia de vi kohaselt, võidi röövimist relvastatult ja kahjutile puhul kriminaalselt jälitada. Pärastised keisrid nägid relvastatud röövimise puhul ette surmanuhtluse. Üldiselt jäi aga Roomas röövimise iseseisev mõiste välja arendamata.⁵

Röövimine iseseisva süüteomõistena näib olevat saksa õiguse algupära. Seejuures on huvitav, et keskaja omapärane "sangarimoraal" pidas röövimist kui avalikku kallaletungi vähem karistuse- ja häbiväärseks salajasest ning arast vargusest (analoogiliselt Totschlag ja Mord)⁶. Siis-

⁵ Privaatdeliktidest vaata Rudolph Sohm, Institutio-
nen, Geschichte und System des römischen Privatrechts,
München und Leipzig 1923, lk. 453jj. Vt. ka Liszt, lk. 429

⁶ Keskaegse saksa õiguse järgi on just salajasus varguse differentia specifica.

Deutsche Rechtsaltertümer von Jacob Grimm, Vierte vermehrte Ausgabe, Neuer Abdruck, Band II, Leipzig 1922, lk. 192j.:
"Raub war so wenig als todschlag im alterthum stets entehrende handlung, man kann ihn, wie todschlag dem mord, dem heimlichen diebstal entgegensetzen und hauptsächlich letzterer galt dem alterthum ein verbrechen. Nur ein übermass von gewalt oder an wehrlosen, abwesenden, verübte

ki on juba vanemais õigusraamatuis röövimise eest ette nähtud surmanuhtlus⁷, millest ühtlasi nähtub "rusikaõiguse" taganemine areneva ning tugevneva õiguskorra ees, kuigi vanad arusaamad murravad veel läbi karistuse teostamises: röövimise puhul pea mahalöömine, varguse puhul poomine (mit dem Strang) kui häbistav karistus⁸. Vabanemise algust vanadest pärimustest tundub aga juba Constitutio criminalis Carolina's (1532.a.), milles röövimine on tunnustatud vargusest ohtlikumaks ja on seepärast karistatav surmanuhtlusega (art.126), kuna aga varguse eest - kuigi surmanuhtlus on ikkagi prevaleeriv ja karistused üldse kohutavalt karmid - on ette nähtud ka kergemaid

gewalt machte den raub unrechtlich; wer in offener fehde, mann gegen mann siegte, durfte beute nehmen, der held durfte seinen erlegten feind berauben."

Albert Friedrich Berner, Lehrbuch des Deutschen Strafrechtes, Leipzig 1872, lk.510, nota 4 : " Raubritter und Strandräuber haben lange genug, im Bewusstsein dieser rohen altgermanischen Grundsätze, gewüthet. Der nesnam (Küstenraub) galt sogar im Norden für besonders ehrenvoll. - Nach Alamannischem Rechte wird der Raub aus einer Kirche mit dem zwiefachen, der Diebstahl aus einer Kirche mit dem neunfachen Werthe gebüsst ; L.Alam.V,1,2: "si per furtum - novempliciter componat; - si vero per vim (per virtutem) hoc raptor abstulerit, dupliciter componat." In andren Volksrechten findet sich eine Gleichstellung von Diebstahl und Raub. Das Burgundische Volksrecht bestimmt, der grosse Diebstahl solle mit dem Leben, der kleine mit dem neunfachen Ersatze, der Raub gleichfalls mit dem neunfachen Ersatze gebüsst werden; L.Burg.IX..."

⁷ Näit. Sachsenspiegel (a.1198-1235) II,13: "Wer den Mann erschlägt, oder fängt, oder beraubt---dem soll man das Haupt abschlagen." Tsiteeritud i. Berner, op.cit., lk.511.

⁸ Vt. Liszt, lk.38, 429.

karistusi (vargus, art. 157 - 175)⁹.

Kuna röövimise teokoostises on riisumine ühendatud isikuvastase vägivallaga, on tema asend kriminaalkodeksite eriosade süsteemides olnud kõikuv. Nii näiteks paigutas Saksi 1838.a. kriminaalkodeks röövimise isikuvastaste süütegude kategooriasse; kaasajal loetakse röövimine aga varandusevastaste süütegude alla, sest on ju röövimise puhul käitumine suunatud ikkagi võõra vallasvara riisumisele, kuna aga selle teostamise vahendina esinev eriline vägivald on röövimise kui ühe riisumissüüteo differentia specifica.

R Ö Ö V I M I S E A S E N D K E H T I V A K R I M I N A A L S E A D U S T I K U E R I O S A S Ü S T E E M I S .

Andes röövimise legaalseaduse kehtiva Kriminaalseadustiku ¹⁰ § 555 kohaselt alamal ¹¹, määrame kõigepealt röövimise asendi KrS eriosa süsteemis varandusevastaste süütegude kategoorias.

1. Süütegude klassifikatsioon ja selle kohaldamine kriminaalõiguse dogmas.

Süütegude materiaalseid ja formaalseid klassifikatsioone on sõltuvalt fundamentum divisionisest olnud väga mitmesuguseid, mis on väljendunud ka kriminaalkodeksite süsteemides. Levinenumaks osutub praegu materiaalne klassifikatsioon süütegeliku käitumisega ohustatava või kahjustatava õigushüvise ¹² ehk kaitseobjekti alusel.

⁹ Vt. Liszt, lk. 411, 429. C.c. Carolina tunneb ka avaliku vargust.

¹⁰ Kriminaalseadustik, vastu võetud Eesti Vabariigi Riigikogu poolt 26.III 1929 (RT 1929/56), jõustunud 1.II 1935 muudatustega, mis fikseeritud Riigivanema poolt 19.IX 1934 dekreedina antud Kriminaalseadustiku Maksmapanemise Seaduses (RT 1934/85)

¹¹ Vt. lk. 14jj.

¹² Õigushüvis (vt. F. Karlson, J. V. Veski, E. Ilus, Õigustea-

Sellekohaselt on süüteod eraldatavad esiteks kahte peagruppi : süüteod 1. üldsuse ja 2. üksikisiku õigushüvis- te vastu ¹³. Mõlemas peagrupis on omakorda materiaalselt eristatavad alaliigid, mis dr. F.v. Liszt'i järgi viima- ses on järgmised ¹⁴:

- "1. Verbrechen gegen Leib und Leben;
2. Verbrechen gegen unkörperliche Rechtsgüter;
3. Verbrechen gegen Urheber- und Erfinderrechte;
4. Verbrechen gegen Vermögensrechte" ¹⁵.

Rajades sellele süsteemile Saksa kehtiva kriminaal- õiguse dogmaatilise käsitletu, jagab Liszt varandusevasta- sed süüteod ¹⁶:

1. Strafbare Handlungen gegen dingliche Rechte;
2. Verletzung von Zueignungsrechten;
3. Strafbare Handlungen gegen Forderungsrechte;
4. Strafbare Handlungen gegen das Vermögen überhaupt.

Seega on tahetud varandusevastaseid süütegusid liigi- tada vastavalt tsiviilõiguslikule "varaõiguste" jaotusele, mille konsekvantne läbiviimine kriminaalõiguses osutub aga võimatuks, sest kolme esimese "...nach der Art der ge- schützten Vermögensrechte scharf geschiedenen Gruppen von strafbaren Handlungen reiht sich eine vierte: Hand- lungen, die im Einzelfall gegen jedes beliebige Vermögens- recht sich richten können" ¹⁷.

duse sõnastik, Tartu 1934), õigushüve, õigusvara, saksa k. Rechtsgut. Liszt, lk. 4: "Rechtsgut ist das rechtlich ge- schützte Interesse. Alle Rechtsgüter sind Lebensinteressen, Interessen des einzelnen oder der Gemeinschaft".

¹³ Vt. Liszt, lk. 282.

¹⁴ Liszt, lk. 285.

¹⁵ Sellele nelikjaotusele on Liszt lisandanud veel 5. alaliigi: "...die durch die Art, insbesondere durch das Mit- tel, nicht durch den Gegenstand des Angriffs gekennzeichneten Verbrechen", Liszt, lk. 285.

¹⁶ Vt. Liszt, lk. 408jj.

¹⁷ Liszt, lk. 409, vt. ka lk. 410, 457. StGB-s fikseeritud

Esitatud süsteemi kohaselt tuleb röövimine, kui kriminaalselt jälitatav omandiõiguse rikkumine, paigutada asjaõiguste vastu suunatud süütegude liiki ¹⁸.

Natsionaalsotsialistlik saksa kriminaalõiguse doktriin hülgab käsituse süüteost kui õigushüvise (üldsuse või üksikisiku) rikkumisest, lugedes sellise riiki ja üksikisikut samale tasemele asetava käsituse liberalismi päranduseks.

Natsionaalsotsialistlikust ellusuhtumisest lähtudes olevat süütegu põhiliselt rahvustervikule¹⁹ võlgnetava truuduskohustuse murdmine²⁰. Kriminaalkodeksi eriosa süsteem peab sellekohaselt väljendama üksikute truuduskohustusrikkumiste raskust, jagades süütegusid kas "...nach dem Grade der aus ihnen erkennbaren treuepflichtwidrigen Einstellung des Täters..." või "...nach der Bedeutung der verletzten Lebensgüter für die Volksgemeinschaft "²¹.

varandusevastastest süütegudest 4. liiki kuuluvaina tuleb käsitada näit. Betrug (§§ 263 - 265) ja Erpressung (§§ 253 - 256). Nende kuuluvust mainitud liiki markeerib ka vastavais sätteis esinev passus "...um einen rechtswidrigen Vermögensvorteil zu verschaffen...", mitte aga "...in der Absicht..., sich dieselbe (eine fremde bewegliche Sache, V.S.) rechtswidrig zuzueignen..." KrS-s väljapressimine (§556) ja liik kelmust (§ 557, p. 2): "...sihiga saada endale või teisele varanduslikku kasu..."

¹⁸ Omandiõiguse rikkumine ei pruugi seda alati olla vallasvara valdaja suhtes, kes küll olles valdaja, ei tarvitse aga ühtlasi olla omanik, vaid hoopis seevastu, on ise vara riisunud. Oluline on, et vallasvara oleks võõras omand.

¹⁹ Mõeldud on "Volksgemeinschaft", millel täpne eestikeelne vaste puudub.

²⁰ Vt. Hinüber, lk. 5.

²¹ Hinüber, lk. 6.

Seades fundamentum divisiõniseks eluhüvise ja selle tähtsuse rahvasterviku suhtes, ehitab dr. O.L.v. Hinüber Saksa kehtiva kriminaalõiguse dogmaatiliseks käsitluseks järgmise süsteemi ²²:

1. Schutz des Volkes;
2. Schutz der Volkskraft;
3. Schutz der Volksordnung;
4. Schutz der Volksgenossen;
5. Bekämpfung strafbaren Eigennutzes.

Röövimine koos teiste varandusevastaste süütegudega asetub selle süsteemi kohaselt viiendasse gruppi.

Kui nüüd küsida, mille poolest mõlemad käsiteldud süsteemid on eristatavad, siis peab kõigepealt nentima, et "õigushüvis" on "eluhüvise" ²³ juriidiline vaste, õiguslikult kaitstud eluhüvis - ja lahkumine näib olevat ainult terminoloogiline. Kui aga kehtiv kriminaalõigus hülgab nullum crimen sine lege printsiibi, muutub see terminoloogiline erinevus ka materiaalseks, sest sel puhul on süüteona käsitatav mitte ainult kehtivas kriminaalõiguses fikseeritud teokoostisele vastav käitumine, mille kaitseobjektina esinev eluhüvis on just vastava kriminaalnormi läbi saanud õigushüviseks kriminaalõiguslikus mõttes, vaid ka konkreetne käitumine, mis on suunatud kriminaalnormiga kaitsemata objekti, eluhüvise vastu üldse (Saksa kriminaalõiguse analoogia printsiip).

Kuna KrS ei luba erandeid nullum crimen sine lege printsiibist ²⁴, on loomulikum aktsepteerida õigushüvise mõiste ja rajada sellele süütegude liigitus, kusjuures aga sugugi ei taheta eitada, et üldsust vahenditult ohustavaid süütegusid tuleb pidada raskemateks üksikisiku vastu suunatud süütegudest.

²² Vt. Hinüber.

²³ "Eluhüvisele" vastab Liszt'i "eluhuvi", vt. supra, notal 2.

²⁴ Vt. KrS § 1

2. Röövimine kui varandusevastane süütegu Kriminaal- seadustiku eriosa süsteemis.

Võttes liigituse aluseks õigushüvise, on KrS eriosas fikseeritud süüteod eristatavad kõigepealt süütegudeks 1. üldsuse ja 2. üksikisiku õigushüviste vastu. Liigituse teises astmes tavatsetakse teist peagruppi jaotada süütegudeks 1. isiku elu ja tervise kui materiaalsete õigushüviste vastu, 2. immateriaalsete õigushüviste, nagu au, vabadus, suguline puutumatus jne., vastu ja 3. isiku varanduse vastu. Õigem on siin dihhotoomia : 1. isiku- ja 2. varandusevastased süüteod. Esimesed on suunatud õiguste vastu, mis on isikuga lahutamatu seotud, teiste juures on aga tegemist üleantavate õigustega²⁵. Erilise grupi, mis ei mahu sellesse süsteemi, moodustavad süüteod ainuõiguste vastu, kuna nad pole puhtal kujul ei isiku- ega varandusevastased.

Süütegu²⁶ võib olla suunatud mitte ainult ühe, vaid ka mitme õigushüvise vastu²⁷. Süütegu, kahjustades või ohustades üksikisiku õigushüvist, võib samal ajal olla käsitletav ka üldsuse õigushüviste rikkumisena. Sellised süüteod KrS eriosa süsteemis, niivõrd kui üksikute peatükkide moodustamisel on lähtunud süütegude liigitusest õigushüvise alusel, on paigutatud üldsuse õigushüvesid rikkuvate süütegude peatükki, kui õigusevastase käitumisega rünnatavate kaitseobjektide seas on õigushüvis, mida tuleb üldsuse seisukohalt pidada küllalt suureks väärtuseks²⁸, või on

²⁵ Vastavalt õiguste jaotusele tsiviilõiguses (kõrgelt) isiklikkudeks ja üleantavateks (varaõigused).

²⁶ Konkreetne objektiivselt õigusevastane käitumine.

²⁷ Näit. röövimine, vt. sub, nota 29

²⁸ Näit. abort (§§ 193, 194). KrS käsitleb siin kaitseobjektina rahva sigivust ja tervist, mitte aga ema või loodet (nende elu ja tervist).

paralleelne õigushüvis ja käitumine selle suhtes üksikute süüteokoostiste konstrueerimise aluseks kas isiku või varandusevastaste süütegude raamides, või teatavat süütegu eriliikideks modifitseerivaks seigaks ²⁹.

Varanduse all mõistame teatavat õigustekompleksi, rahaliselt hinnatavaid õigusi, mis kuuluvad ühele isikule ³⁰. Ühed varandusevastased süüteod on suunatud ainult ühe õiguse vastu (näit. vargus, röövimine - omandiõiguse rikkumine), teised varanduse vastu üldse (näit. väljapressimine), rikudes konkreetse käitumisena ükskõik millist varanduse mõistesse mahtuvat õigust ³¹.

KrS eriosa süsteem, ³⁷ peatükki, ei vasta kriminaalõiguse dogmaatilises käsitluses kohaldatavale süütegude mitmeastmelisele liigitusele. Nn. riisumissüüteod on seejuures paigutatud isegi kahte peatükki: vargus ja röövimine ³². peatükis, millesse on asetatud ka väljapressimine, kuna kelmus, mille üks liik (§ 557, p. 1) on käsitatav riisumisena, moodustab omaette ³³. peatüki.

²⁹ Vargus (§ 548) - kaitseobjekt varandus. Röövimine - kaitseobjekt samuti varandus. Paralleelne kaitseobjekt, isik (tema elu, tervis, vabadus jne.) ja eriline vägi-vald moodustavad röövimise differentia specifica. Omakasu siht (varandusevastasuse moment) tapmisel (. 422, p. 8) on üheks tapmist kui isikuvastast süütegu kvalifitseerivaks seigaks.

³⁰ Varandust (ka vara, meie käsitluses aga on varanduse ja vara mõisted sisustatud erinevalt) käsitatakse ka rahaliselt hinnatavate õiguste ja kohustuste kogumina. Contra, E. Ein, Vara mõiste ja selle rakendus Tsiviilseadustiku eelnõus, i. Õigus, 1937, lk. 49.

³¹ Vrd. Liszt, lk. 457.

Röövimise teokoostise määratlemisel tuleb purgivald analüüsida süüteo elemente, need on :

1. Objekt - tagajärjesüütegude oluline element, ese, milles või mille läbi vastav kriminaalõiguslikult relevantne tagajärg tekitatakse.

2. Objektiivne külg - käitumine, tegu³², kas tegemusena või tegematusena.

3. Subjekt - süüteo kordasaatja³³, käituv inimene, süüteo autor.

4. Subjektiivne külg - haarab süüküsimuse ja käitumise eesmärgi.

Seejuures me käsitleme röövimist kui objektiivselt õigusevastast käitumist, kuna süüksarvatavus ja karistatavus kuuluvad KrS üldosa (6. ja 7. ptk.)probleemide hulka (süütegu sõna kitsamas mõttes e. kriminaalõiguslik teokoostis).

Eritunnuste lisandamisel süüteoelementidele konstrueeritakse nn. modaliteetide alusel süüteo põhitüübi ehk lihtteokoostise kõrvale privilegeeritud ja kvalifitseeritud tüübid, mis võrreldes põhitüübiga toovad kaasa kergema resp. raskema karistuse. Mainitud eritüüpidest esinevad röövimise puhul ainult kvalifitseeritud teokoostised, mis koos liht-röövimisega on sätitud ühes paragrahvis.

R Ö Ö V I M I S E T E O K O O S T I S E A N A L Ü Ü S .

1. Legaaldefiniitsioon.

KrS § 555 : "Süüdlast võõra vallasvara riisumises omanikustamise sihiga meelemõistuseta olekusse viimise, kehavigastuse, karistatava ähvarduse või isiku kallal vägivaldalla tar-

³² Vt. KrS §1.

³³ Vt. KrS §4.

vitamisega, karistatakse selle röövimise eest:

vangimajaga mitte üle kuue aasta.

Kui röövimine saadeti korda:

- 1) üliraske või raske kehavigastusega;
- 2) lahtisel merel;
- 3) mitme isiku poolt, kes tungisid selleks elutsetavasse hoonesse või muusse ruumi;
- 4) isiku poolt, kes oli ennast varustanud sõjariistaga või muu abinõuga kallaletungimiseks või kaitseks;
- 5) isiku poolt, kes oli kandnud mitte vähem kui kahel korral karistust varguse, röövimise, väljapressimise või kelmuse eest, enne viie aasta möödumist, arvates ühe seesuguse süüteo eest karistuse ärakandmise päevast,

siis karistatakse süüdlast:

sunnitööga mitte üle viieteistkümne aasta.

Kui röövimine saadeti korda:

- 1) tapmisega;
- 2) salgaga;
- 3) isiku poolt, kes oli kandnud mitte vähem kui kolmel korral karistust varguse, röövimise, väljapressimise või kelmuse eest, enne viie aasta möödumist, arvates ühe seesuguse süüteo eest karistuse ärakandmise päevast,

siis karistatakse süüdlast:

surmanuhtlusega või tähtajata sunnitööga.

Samade karistuste alla ja samadel alustel langeb süüdlane §519 nimetatud dokumendi või kirjavahetuse riisumises käesolevas paragrahvis nimetatud tingimustel.

Katse on karistatav." ³⁴

34 § 555 Kriminaalseadustiku Maksmapanemise Seaduse

3. §-s kehtestatud redaktsioon erineb vastava § redaktsioonist KrS-s Riigikogu poolt vastuvõetud kujul ainult 3. lõikes, milline 1929. a. redaktsioonis on järgmine:

"Kui röövimine saadeti korda:

Siit tuletatud legaaldefiniitsiooni kohaselt on röövimine võõra vallasvara riisumine erilise vägivalda³⁵ abil omastamise sihiga.

1)salgaga;

2)isiku poolt, kes oli kandnud mitte vähem kui kolmel korral karistuse varguse, röövimise, väljapressimise või kelmuse eest, enne viie aasta möödumist, arvates ühe seeguse süüteo eest karistuse ärakandmise päevast,

siis karistatakse süüdlast:

surmanuhtlusega või tähtajata sunnitööga "(RT 1929/56)

§ 555 kolmas lõige on täiendatud "tapmisega" esimese punktina ja seega nn. röövmõrv tunnustatud karistatavaks surmanuhtlusega või tähtajata sunnitööga. Vt. motiivid i. Sele-
tuskiri (RT 1934/85)

Kuna meie alamal, kus see §555 dogmaatilise käsitluse huvides üksikute mõistete pretsiseerimiseks võrdleva meetodi abil põhjendatuks osutub, paralleelselt vaatleme Saksa kehtiva kriminaalkodeksi vastavaid paragrahve, olgu siinkohal tsiteeritud liht-röövimist (Einfacher Raub) käsitlev StGB § 249 esimene lõige:

"Wer mit Gewalt gegen eine Person oder unter Anwendung von Drohungen mit gegenwärtiger Gefahr für Leib oder Leben eine fremde bewegliche Sache einem Anderen in der Absicht wegnimmt, sich dieselbe rechtswidrig zuzueignen, wird wegen Raubes mit Zuchthaus bestraft".

³⁵Meie käsitluses esineb vägivald kord laiemas, kord kitsamas mõttes. Kitsamas mõttes esineb vägivald tervist mitterikkuva mõõdaminevat füüsilist kannatust tekitava kehapuutumatusena (KrS §438); laiemas mõttes, kui isikuvastane rünne, haarab vägivald ka kehavigastuse. Kumbas mõttes vägivald vastavas kohas esineb, peaks käsitlusest iseenesest selge olema.

2. Objekt.

Röövimise objektiks on vööras vallasvara.

Eraldades atribuudi "vööras", tuleb vallasvara kriminaalõigusliku mõiste analüüsimisel konstateerida, et see ei ühti sama mõistega tsiviilõiguses ³⁶.

Objektina käsitatav vallasvara on kõigepealt asi³⁷, s.o. ese, millel on ruumiline ulatus ja mida saab tajuda (res corporalis)³⁸. Asja aine võib olla ükskõik milline.

Inimene ei ole asi, seega ei saa ta olla röövimise objektiks, küll võib aga objektiks olla lubatud viisil

³⁶ Ilmar Rebane, Riigikohtu kriminaallosakonna lahendeid, Tallinn 1939, lk. 181j.: "Kriminaalseadustes tarvitatavad mõisted on eeskätt kriminaalõiguslikud mõisted, millised tõlgendada tulevad lähtudes kriminaalõiguslikest normidest. Et sääraseid või sarnased mõisted leiduvad ka teistes õigusvaldkondades - ei muuda asja, sest kriminaalõigus ei ole sõltuv ühestki teisest õigusälast. Raken-dades seda seisukohta kriminaalõiguslike mõistete kohta, millistele leiduvad sarnased tsiviilõiguses, tuleb tähenda-da, et sageli leidub kriminaalseadustes mõisteid, mil-liste nimetus kattub tsiviilõiguslike mõistete nimetu-sega, kuid nende ulatus ja sisu on lahkuminevad. Sääraste ulatuslikult lahkuminevate mõistete hulka kuuluvad ka riisumiste (ja omastamiste) süütegude teokoossei-sudes esinevad mõisted "vööras" ja "vallasvara". Kriminaalõiguslikult ka asendatavad asjad võivad moodustada " vöörast vallasvara".

³⁷ Seega vara = asi (millel on teatav väärtus). Varan-duseks nimetame aga isikule luuluvate rahaliselt hinna-tavate õiguste kogumit. KrS terminoloogias ka "varanduse" tarvitamine asja mõistes on tarbetu (§514), või isegi väär, sest asja ja õiguste sisuline erinevus peaks väljenduma ka terminoloogiliselt. §556 "varanduslikku kasu" pro "varalist kasu" on õige ja põhjendatav.

³⁸ Vastab asja mõistele tsiviilõiguses.

käibele lastud laip³⁹ (res in commercio), mida käsitatakse asjana (laibad anatoomikumis). Objektiks kõlbavad edasi kehalisandid, niivõrd kui nad pole kehaga lahutamatult seotud (proteesid, parukad, mitte aga kunstina).

Objektina käsitatav asi on vallasvara⁴⁰, mille mõiste haarab vallasasjad tsiviilõiguslikus mõttes (res mobiles), kui ka kinnisasjast süüteo teostamisel eraldatud osad.

Lõppeks röövimise objekt on võõras vallasvara, vallasasi, mis on kellegi teise omand⁴¹ (res alicuius). Järelikult ei ole käsitatavad objektidena vallasasjad, mis on veel okupeerimata (res nullius) ja hüljatud asjad (res derelictae). Kaotatud asi ei ole res nullius.

Omandiõiguse subjektiks võib olla nii füüsiline kui ka juriidiline isik.

Füüsiliselt röövimise objekt on materiaalne ese. Samuti oleme käsitlenud objekti puht juriidilisi tunnuseid. Lõppeks majanduslikult peab objektil olema teatav väärtus, mille määrab objektiivne hinnang - turuhind⁴². Viimane peab vastama vähemalt väikseimale rahaüksusele⁴². Objekti väärtus ei pruugi aga tingimata seisneda asja substantsi väärtuses, vaid näiteks asjastunud õiguste väärtuse moodustavad nendega lahutamatult seotud õigused.

§555 neljanda lõike järgi tuleb objektidena käsitada ka §-s 519 nimetatud dokumente, mis võivad tõendada õigussuhete tekkimist, muutumist või lõppemist, või mis kuuluvad riigi või omavalitsuse asutise asjatoimetusse, samuti

³⁹ Vastasel korral on laip res extra commercium, mille suhtes ei saa olla omandiõigust.

⁴⁰ StGB terminoloogia järgi "bewegliche Sache". KrS 1923.a. eelkavas "liikuv varendus", vt. § 540.

⁴¹ Oma asja võõrast valdusest vägivaldne äravõtmine pole röövimine, vaid isikuvastane süütegu.

⁴² Meil praegu 1 penn, mitte 1 kopik.

võõrast posti või telegraafi kirjavahetust, mis on posti-telegraafiasutise korralduses.

Riisumissüütegude objekti obligatoorseks tunnuseks, mida on kohane käsitleda üleminekul süüteo objektiivse külje vaatlusele, on vallasvara kuuluvus võõrasse valdusse. Valdust tuleb siin käsitada kui tegelikku võimu asja üle⁴³. Mingisugust relevantsi ei evi valduse liigid, nagu possessio iusta ja iniusta, detentio ja civiliter possidere. Valdus kestab kuni sündmuseni, mis võimu asja üle (isanduse) tegelikult lõpetab ja mitte ainult ajutiseks, vaid kestvaks ajaks.

Valdus esineb tegelikkuses väga mitmel kujul, näit. rahakott minu taskus on kahtlematult minu valduses, aga ka ader minu põllul ja isegi minu vabalt ümberjooksev koer, kui tal on harjumus koju tagasi pöörduda. "Es genügt mithin ein solches Verhältnis zur Sache "dass man nach dem gewöhnlichen Verlauf auf die Verfügung über sie rechnen kann" (Dernburg) "⁴⁴.

Nii laialt saab valdust käsitada õieti varguse objekti suhtes, kuna röövimise teokoostise objektiivne külg eeldab valduse aktuaalsust, s.o. olukorda, kus valdajal on ajalisel ja ruumilisel antud võimalus aktiivselt vastu astuda valduse rikkujale, teiselt poolt ei oleks vastasel korral isikut, kelle kallal vägivalda tarvitada.

Valduse aktuaalsus ongi ainuke moment, mille poolest röövimise ja varguse objektid on eristatavad, kuna röövimise puhul on see tingimus paratamatult eeldatav, varguse puhul aga enamasti mitteesinev⁴⁵.

⁴³ Saksa kriminaalõigusteaduse literatuur kasustab valduse asemel terminit "valvus" (Gewahrsam), vt. Liszt, lk. 414: "Gewahrsam ist tatsächliche Gewalt, d.h. die vom Herrscherwillen getragene tatsächliche Herrschaft über die Sache...". Vt. ka Hinüber, lk. 96.

⁴⁴ Liszt, lk. 415.

⁴⁵ Avalik vargus - valduse aktuaalsus.

Kui aga arvestada, et röövimise objekti viimati käsitletud rekvisiit on tingitud teokoostise objektiivsest küljest, tuleb nii röövimise kui ka varguse objektid lugeda loogiliselt üheks mõisteks.

3. Objektiivne külg.

Röövimine kui liitteokoostis koosneb ühelt poolt varguse ja teiselt poolt sundimise elementidest.

Objektiivselt küljelt on röövimine kõigepealt riisumine, s.o. võõra vallasvara äravõtmine (ärakiskumine), valduse üleminek, või teiste sõnadega : vastav käitumine seisneb "in dem Brechen des fremden und der Begründung des eigenen Gewahrsams" ⁴⁶ (varguse element).

Küsimuse suhtes , millal riisumine tuleb lugeda teostunuks, esineb doktriinis kolm käsitust :

1) Kontrektatsiooniteooria - käsitab riisumist lõpetatuna, kui subjekt on objekti puudutanud.

2) Aprehensiooniteooria - kui objekt on ära võetud, valdus üle läinud.

3) Ablatsiooniteooria - kui subjekt on objekti ära viinud kohast, kus see asetses.

Röövimise puhul, kuigi Riigikohtu vastav seisukoht puudub, tuleb vastuvõetavaimaks pidada aprehensiooniteooriat. Röövmõrv on teostunud, kui rahakott on röövli taskus, kuigi ta veel viibib teopaigal, et veenduda ohvri surmas.

Rünne isiku vastu on teostunud - katse ; vallasvara on subjekti käes - lõpetatud röövimine.

Riisumine võib toimuda 1. avalikult ning vägivallata, 2. salaja, 3. pettusega ja 4. vägivallaga.

Röövimise objektiivse küljena esineb vägivaldne riisumine, kusjuures vägivald (sundimise element) peab riisumisele eelnema ja olema selle teostamise vahendiks.

Vägivallana ⁴⁷ röövimise teokoostises on käsitatavad § 555-s eriti loendatud juhtumid:

⁴⁶ Liszt, lk. 416, vt. ka Hinüber, lk. 89.

⁴⁷ Vt. supra, nota 35

1) Meelemõistusega olekusse viimine - s.o. isiku teadvuse katkestamine või oluline tumestamine kas füüsilise või psüühilise mõjustuse läbi (narkootiliste ainetega, hüpnoosi abil).

2) Kehavigastus - ülliraske, raske ja kerge. Röövimise teokoostis haarab endasse KrS §§ 431 - 433, millistes fikseeritud isikuvastased käitumised esinevad muutmatul kujul röövimise teokoostises riisumise vahendina.

3) Karistatav ähvardus - vastav isikuvastane süütegu on sätitud § 473-s.

4) Isiku kallal vägivalla tarvitamine - siin haaratakse isikuvastastest süütegudest kõigepealt § 438. Vägivallana tuleb aga mõista ka süütegusid isiku vabaduse vastu (KrS 26.ptk.).

5) Tapmine - KrS § 420 objektiivne külg.

Igasugune muu vägivald annab juba varguse (§ 548) ja nimelt avaliku varguse teokoostise ⁴⁸.

⁴⁸ KrS § 555 võrreldes röövimisega ex-Vene Vanas Nuhtluseaduses on konstrueeritud VNS vägivaldsest (разбой : §§ 1627 - 1636) ja lihtröövimisest (грабежъ : §§ 1637 - 1643), kusjuures KrS § 555 haarab VNS lihtröövimisest ainult osa. VNS tunneb ainult salajast vargust. KrS avalik vargus sisaldub VNS lihtröövimise teokoostises, VNS § 1637: "...ohne Drohungen und Gewalt, jedoch ganz offen, in Gegenwart des Eigenthümers oder anderer Leute, ausgeführte Entwendung irgend welchen Guts". Lühidalt: KrS röövimine = VNS vägivaldne röövimine + lihtröövimine - KrS avalik vargus.

KrS kohaselt peaks röövimise teokoostisse mittekuuluvat vägivallajuhtum olema näit. haaramine ; subjekt haarab teise käest portfelli ja paneb plehku - avalik vargus. Selline haaramine pole käsitatav röövimise teokoostises nõutava vägivallana (§ 438), sest siin pole tegemist kannatanule pahetunnet tekitava kehapuutumatusse rikkimisega (vt. K. Saarmann ja K. Matto, Kriminaalseadustik,

Riisumine on esiteks äravõtmine kitsamas mõttes, s.o. röövel ise võtab vallasvara, kuid teiseks ka äraandmine, s.o. kannatav isik ise annab röövitava vallasvara röövli kätte, on ise äravõtmise vahendiks ⁴⁹.

Ainult objektiivse külje alusel võiks järelilikult teatav konkreetne käitumine saada kvalifitseeritud samahästi väljapressimiseks (§556) kui röövimiseks, sest väljapressimise objektiivne külg "...sundis kehavigastuse, karistatava ähvarduse või isiku kallal vägivalla tarvitamisega ära andma..." mahub täielikult röövimise objektiivsesse külge. Röövimise ja väljapressimise eristamine ei tekita aga mingeid raskusi, kui arvestada objekti, milleks esimesel juhul on vallasvara, res corporalis, teisel varanduslik õigus või kahjulik varanduslik tehing, res incorporalis ⁵⁰.

Tallinn 1937, kommentaarid § 438 järele). Contra, Liszt, lk.430: "Gewalt an der Person liegt auch dann vor, wenn der Widerstand, etwa durch die Plötzlichkeit des Angriffs (Wegreissen der Tasche)...unmöglich gemacht wird " Sellekohaselt on käsitletud haaramine röövimine, sest StGB § 249 fikseerib ähvarduse kõrval lihtsalt "...Gewalt gegen eine Person..."

⁴⁹Röövel: "Raha või elu !" Teine annab raha.

⁵⁰Teisiti StGB: röövimise objektiivne külg mahub väljapressimise teokoostisse (mitte ümberpöörduvalt), vrd. StGB § 249 (vt. supra, nota³⁴) ja § 253 / "durch Gewalt oder Drohung..." Väljapressimise objektiks võib olla ka vallasasi, sest § 253 fikseerib objektina "...zur einer Handlung, Duldung oder Unterlassung..." Mis jääb siis väljapressimise ja röövimise vaheteo kriteeriumiks? Vt. Hinüber, lk.96/ "Es muss sich also um eine erzwungene "Wegnahme" einer fremden Sache handeln (Raub, V.S.). Die erzwungene "Herausgabe" ist nach geltenden Recht nicht Raub, sondern Erpressung." Vrd. aga Liszt, lk.430:

4. Subjekt.

Subjektina on käsitatav iga isik (delicta communia), väljaarvatud vallasvara omanik või valdaja. Ühisomanduse puhul on aga ka "võimalik, et üks ühisosanikest teostab riisumist ühisvaranduse objektide suhtes, millised olid teise ühisomaniku faktilises valduses" ⁵¹.

Kuna vallasvara valdaja ei pruugi ühtlasi olla selle omanik, on mõeldav, et omanik vägivaldselt "riisub" oma asja, milline tegu on aga kvalifitseeritav mitte röövimiseks, vaid teatavaks isikuvastaseks süüteoks, kuna röövimise objektiks saab olla ainult võõras vallasvara, s.t. mitte ainult võõras valduses, vaid ka omandis.

5. Subjektiivne külg.

Kõik riisumissüüteo, seega ka röövimine, eeldavad paratamatult tahtlust. Ettevaatamatu riisumine pole mõeldav, sest nii röövimine, vargus kui ka kelmus (§ 557, p.1) on sihideliktid -omastamise sihiga- teostatakse tahtega, saavutada asja suhtes omaniku positsiooni. Tahtlus esineb siin ainult otsese tahtlusena (dolus directus), mis väljendub omastamise sihis, mille puudumisel ei saa olla riisumissüütegude teokoostist.

R Ö Ö V I M I S E L I I G I D J A V A S T A V A D K A R I S T U S E D.

Kui KrS näit. lihtvarguse kõrval tunneb veel privilegeeritud ja kvalifitseeritud ning esimeselt viimasele

"Der Raub ist unmittelbare oder mittelbare (durch Erzwingung der Herausgabe bewirkte) Wegnahme einer Sache; die Erpressung ist grundsätzlich Nötigung zu einer das Vermögen schädigende Disposition". Saksa kriminaalõiguse reform tahab selle küsimuse lahendada, "Der Entwurf sieht auch die mit den Mitteln des Raubes erzwungene Herausgabe als Raub an", vt. Hinüber, lk. 96.

⁵¹ J. Rebane, op.cit., lk 189.

üleminekuvormina käsitatavat rasket vargust (§ 548.lg.2), on §-s 555 lihtröövimise kõrval sätitud ainult kvalifitseeritud teokoostised.

1. Lihtröövimine.

Lihtröövimise teokoostise annab § 555 esimene lõige: "Süüdlast võõra vallasvara riisumises omastamise sihiga meelemõistusteta olekusse viimise, kehavigastuse, karistatava ähvarduse või isiku kallal vägivalla tarvitamisega, karistatakse selle röövimise eest vangimajaga mitte üle kuue aasta".

§ 555 esimeses lõikes fikseeritud positiivsed elemendid osutuvad aga lihtröövimise konstrueerimiseks mitteküllaldasiks. Konkreetne röövimine on käsitatav liht-röövimisena ainult siis, kui on 1. antud § 555 lg.1 -s fikseeritud tunnused ja 2. puuduvad kvalifitseerivad tunnused. Kehavigastus lihtröövimise objektiivsel küljel saab, järeldades § 555 teisest lõikest, olla ainult kerge kehavigastus.

2. Kvalifitseeritud röövimine.

Objekti alusel, nagu näit. §-s 548 (vargus), röövimise jaotust liikidesse ei esine⁵². Röövimine on kvalifitseeritud ainult objektiivse külje ja subjekti modaliteetide alusel.

Objektiivselt küljelt annavad röövimise kvalifitseeritud liigid (§ 555, lg.2,3) :

- a) Üliraske või raske kehavigastus (§§ 431, 432),
- b) Röövimine lahtisel merel -kvalifitseeritud teopai-
ga järgi⁵³,
- c) Mitme isiku sissetungimine elutsetavasse hoonesse
või ruumi⁵⁴,

Käsiteldud kolmel juhul karistatakse süüdlast sunnitööga mitte üle viieteistkümne aasta.

d) Röövimine tapmisega - süüdlast karistatakse surmanuhtlusega või tähtajata sunnitööga.

⁵² Röövimise ohtlikkus on sõltuv mitte niivõrd riisutava objekti väärtusest, kui just isikuvastase ründe iseloomust.

⁵³ Üks seisukoht -väljaspool sadamat; teine -väljaspool territoriaalvesi.

⁵⁴ Mitu isikut -kvalifikatsioon subjekti alusel.

Subjekti järgi on röövimist kvalifitseerivateks seikadeks (§ 555,lg.2,3) :

a)Retsidiiv,esineb kahel kujul:

aa)Kolmas röövimine - subjekt on kandnud kahel korral karistust varguse,röövimise,väljapressimise või kelmuse eest ja paneb toime röövimise enne 5 aasta möödumist arvates ühe seesuguse süüteo eest karistuse ärakandmise päevast .
Karistus - sunnitöö mitte üle 15 aasta.

bb)Neljas röövimine -erineb eelmisest ainult selles, et karistust on kantud kolmel korral.

Karistus - surmanuhtlus või tähtajata sunnitöö⁵⁵.

b)Salk.Salga mõiste on tuletatav KrS üldosa § 52-st.

Karistus,nagu tapmise ja neljanda röövimise puhul - surmanuhtlus või tähtajata sunnitöö.

Süütegude trihhotoomia (raske kuritegu,kuritegu,üleastumine) kohaselt KrS-s on lihtröövimine -kuritegu, kõik kvalifitseeritud röövimised -rasked kuriteod. § 555 on üks KrS neljast paragrahvist,mis näevad ette surmanuhtluse⁵⁶.

⁵⁵ Järelikult kolmele privilegeeritud vargusele järgnev lihtröövimine võib saada karistatud surmanuhtlusega.

⁵⁶ §§ 74,80,421,555.